

zauważyć, że **pomimo upływu 6 lat od wejścia w życie rozporządzenia, pracodawcom wciąż brakuje elementarnej wiedzy na temat ich obowiązków związanych z użytkowaniem maszyn**. Dotyczy to przede wszystkim kwestii przeprowadzania kontroli stanu technicznego maszyn – wstępnych i okresowych oraz rejestrowania ich wyników.

Pracodawcy, tłumaczyli zaistniałe uchybienia nieznajomością przepisów; ponadto wskazywali na:

- dużą liczbę prowadzonych budów i związany z tym pośpiech oraz brak odpowiednich maszyn, głównie budowlanych;
- krótkie okresy realizacji inwestycji, co powoduje niemożność wyłączenia maszyn z eksploatacji w celu ustalenia nieprawidłowości i dostosowania do minimalnych wymagań;
- duże koszty zakupu nowych maszyn bądź dostosowania użytkowanych maszyn do minimalnych wymagań;
- duże koszty szkoleń w zakresie uprawnień związanych z obsługą maszyn oraz obawy, że pracownicy będą pracować w danej firmie tylko do czasu znalezienia lepiej płatnej pracy.

W ocenie inspektorów pracy przyczyny stwierdzonych nieprawidłowości tkwią zwłaszcza w:

- nieznajomości przepisów i zasad bhp przez osoby nadzorujące prace budowlane;
- świadomym tolerowaniu nieprzestrzegania przepisów ze względu na krótkie terminy realizacji inwestycji oraz kary umowne przewidziane w umowach z inwestorami lub wykonawcami generalnymi;
- braku bezpośredniego nadzoru nad pracą pracowników obsługujących maszyny budowlane,
- niskim poziomie kultury technicznej – często dopuszcza się pracę na niesprawnym sprzęcie, z otwartymi osłonami, z wyłączonymi urządzeniami ochronnymi, itp.

Mając powyższe na uwadze, podczas szkoleń lub spotkań z organizacjami pracodawców, cechami rzemiosł, przedstawicielami związków zawodowych i społecznej inspekcji pracy, przedstawiciele PIP zwracali szczególną uwagę na problematykę bezpieczeństwa eksploatacji maszyn, a zwłaszcza na konieczność dostosowania ich do minimalnych wymagań.

Za pośrednictwem lokalnej prasy, radia i telewizji propagowano sposoby bezpiecznego prowadzenia prac budowlanych, metody dostosowywania maszyn do minimalnych wymogów, zgodnych z przepisami obowiązującymi także w innych krajach UE.

Ustalenia inspektorów wskazują na potrzebę kontynuacji kontroli w zakresie spełniania minimalnych wymagań, w tym kontroli problemowych,

ukierunkowanych na poszczególne grupy maszyn i określonych pracodawców użytkujących te maszyny, a także:

- zintensyfikowania działań prewencyjno-szkoleniowych wśród pracodawców oraz pracowników obsługujących maszyny, zwłaszcza w małych i średnich zakładach;
- popularyzacji problematyki *minimalnych wymagań*, m.in. poprzez publikowanie na stronach internetowych PIP przykładów wzorcowych list kontrolnych dla maszyn i urządzeń technicznych oraz poprzez wydawanie broszur i ulotek związanych z oceną wybranych typów maszyn i urządzeń technicznych.

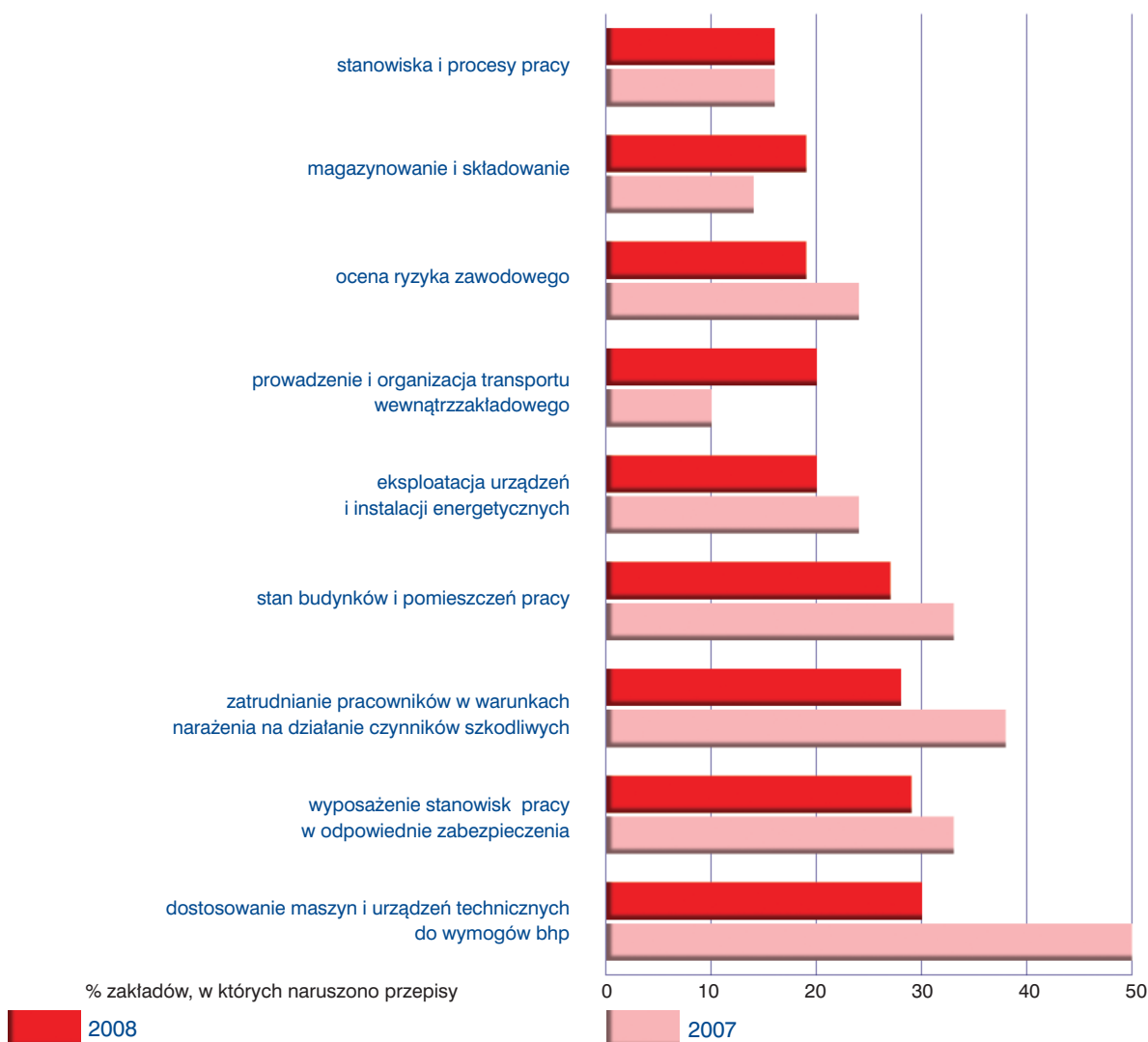
4. Wzmoczony nadzór w zakładach różnych branż charakteryzujących się największym nasileniem zagrożeń zawodowych

W ramach II etapu działań długofalowych przeprowadzono 151 kontroli w 72 zakładach objętych *wzmocnionym nadzorem*. W **warunkach zagrożenia** czynnikami związanymi ze środowiskiem i uciążliwością pracy, a także czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi **pracowało w tych zakładach ponad 24 tys. osób** (ok. 40% ogółu zatrudnionych). W większości zakładów na pracowników oddziaływało kilka czynników jednocześnie.

W 2008 r. zarejestrowano w kontrolowanych firmach 1 485 **wypadków przy pracy** (w tym 8 śmiertelnych oraz 9 powodujących ciężkie uszkodzenie ciała) a wskaźnik częstotliwości tych zdarzeń przewyższał ponad trzykrotnie wskaźnik dla całej gospodarki, wynosząc 24.

Ponadto zarejestrowano – w 18 zakładach – 96 **chorób zawodowych**, w tym 68 (71%) u emerytów i rencistów. Były to m.in.: pylica płuc – 52 przypadki, uszkodzenie słuchu – 21, zespół wibracyjny – 9, przewlekłe choroby oskrzeli – 1. Pracownikom przyznano 14 rent z tytułu wypadków przy pracy, 3 renty z tytułu chorób zawodowych oraz 113 rent z tytułu ogólnego stanu zdrowia. We wszystkich zakładach, w których stwierdzono choroby zawodowe pracodawcy przeprowadzili analizę przyczyn ich powstania. Na przykład w jednej z firm (odlewnia), po stwierdzeniu zespołu wibracyjnego u pracownika zatrudnionego na stanowisku formierza, dokonano stosownej analizy i w jej wyniku wprowadzono zmiany technologiczne oraz organizacyjne. Z procesu produkcji form wyeliminowano maszyny i sprzęt emitujący drgania mechaniczne, wprowadzając m.in.: wytwarzanie form z mas samoutwardzalnych, zhermetyzowano stanowiska wybijania odlewów oraz czyszczenia odlewów metodą piaskowania.

Wykres 25. Zakłady charakteryzujące się największym nasileniem zagrożeń zawodowych – naruszenia przepisów

Źródło: dane PIP.

W 66 zakładach funkcjonowała **szłużba bhp**, a w 6 – pracodawcy powierzyli wykonywanie jej zadań specjalistom spoza zakładu pracy. W trzech zakładach, ze względu na występujące zagrożenia oraz stan zatrudnienia, inspektorzy pracy nakazali zwiększenie liczby pracowników tych służb.

W 42 zakładach działała **społeczna inspekcja pracy**, ale tylko w 30 z nich społeczni inspektorzy pracy wydawali zalecenia dotyczące poprawy warunków pracy.

Komisję bezpieczeństwa i higieny pracy powołano we wszystkich zakładach, na których spoczywał taki obowiązek. W 1 zakładzie komisja nie dokonała przeglądu stanowisk pracy.

Wszyscy kontrolowani pracodawcy przeprowadzili **ocenę ryzyka zawodowego**, ale w 16 za-

kładach była ona niepełna. Nie dokonano jej na nowo powstałych stanowiskach pracy lub nie uwzględniono wszystkich zagrożeń, np. związanych z ręcznymi pracami transportowymi, pracą na wysokości, wystąpieniem atmosfery wybuchowej na stanowisku pracy oraz narażeniem pracowników na hałas.

Nadal stwierdzano przypadki nieaktualizowania oceny po przeprowadzonej modernizacji, zmianie sposobu użytkowania lub instalacji nowych maszyn, a także po dokonaniu ponownych pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, które wskazywały przekroczenie NDN lub NDS. Z inicjatywy inspektorów pracy podejmowano działania zmierzające do uzupełnienia oceny ryzyka i wyeliminowania nieprawidłowości.

Działania kontrolne (a także doradcze, informacyjne, promocyjne) inspektorów pracy w zakładach objętych wzmocnionym nadzorem nastawione są przede wszystkim na likwidację lub – przynajmniej – znaczne ograniczenie występujących zagrożeń. Wyniki kontroli wskazują, że w 2008 r. nastąpiła poprawa w zakresie dostosowania maszyn i urządzeń do wymogów bhp, zatrudniania pracowników w narażeniu na czynniki szkodliwe, eksploatacji urządzeń i instalacji energetycznych, stanu budynków i pomieszczeń pracy. Odnotowano jednak wzrost liczby nieprawidłowości w organizacji transportu wewnątrzzakładowego oraz magazynowania i składowania. Najczęściej stwierdzane naruszenia to: niewłaściwe oznakowanie i zły stan techniczny dróg transportowych, niewłaściwy sposób oraz dobór miejsca składowania oraz nieprzystosowanie magazynów i składów do rodzaju składowanych materiałów. Należy zaznaczyć, że zagadnienia te są często bagatelizowane w zakładach pracy, więc podczas kontroli prowadzonych w 2008 r. zwracano na nie szczególną uwagę.

Pozytywne tendencje zarysowały się natomiast w zakresie realizacji przez pracodawców wniosków profilaktycznych po zaistniałych wypadkach przy pracy. Podkreślić należy, że z oceny dokumentacji powypadkowej dokonanej przez kontrolujących wynika, iż formułowane wnioski profilaktyczne były w większości adekwatne do ustalonych przyczyn i okoliczności wypadków.

W 12 zakładach inspektorzy pracy nie stwierdzili poprawy warunków pracy, przy czym w odniesieniu do 3 z nich, gdzie nadal nie zmniejszyła się liczba zatrudnionych w warunkach przekroczenia normatywów higienicznych, utrzymywały się wysokie

wskaźniki wypadkowości oraz duża liczba zagrożeń wypadkowych, inspektorzy **skierowali wnioski do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych** o podwyższenie składek na ubezpieczenie wypadkowe o 100%. W jednym zakładzie inspektor pracy skierował taki wniosek po raz drugi.

Warto zaznaczyć, że zdarzały się również **pozytywne przykłady**. W jednej z firm pracodawca na poprawę warunków pracy wydatkował kwotę 1,7 mln zł. Przeprowadził m.in.: wymianę oświetlenia, remont pomieszczeń warsztatowych, pomieszczeń higienicznosanitarnych, instalacji wentylacyjnej. Zakupił także nowe środki ochrony indywidualnej, urządzenia transportu bliskiego oraz wentylatory do prac spawalniczych.

Wśród **przyczyn** stwierdzonych nieprawidłowości, należy wskazać przede wszystkim:

- niewystarczającą znajomość przepisów bhp przez pracowników i osoby z nadzoru mimo formalnego spełnienia obowiązku posiadania zaświadczeń z odbytych szkoleń;
- brak stosownego nadzoru nad prowadzonymi pracami, tolerowanie niewłaściwych metod pracy;
- lekceważenie zagrożeń wynikających z pozornie drobnych uchybień;
- brak środków finansowych na dostosowanie maszyn i urządzeń do wymogów bhp, a także na poprawę stanu technicznego obiektów i pomieszczeń pracy (powód często wskazywany przez kontrolowanych pracodawców).

Z uwagi na rodzaj zagrożeń występujących w tej grupie zakładów, kontrole wspierane działaniami doradczymi, informacyjnymi i promocyjnymi będą kontynuowane.